

IZJEME IN OMEJITVE AVTORSKE PRAVICE ZA ARHIVE (IN KNJIŽNICE)

*Intellectual
Property
Institute*

Dr. Maja Bogataj Jančič, LL.M., LL.M.
MEĐUNARODNI OKRUGLI STOL ARHIVISTOV
07052015 Marijina Bistrica

AGENDA

I. Kratka zgodovina, filozofija, osnovne pravine AP

II. Izjeme in omejitve AP (OBSTOJEČE STANJE,
primer Slovenije)

Od kdaj in zakaj?

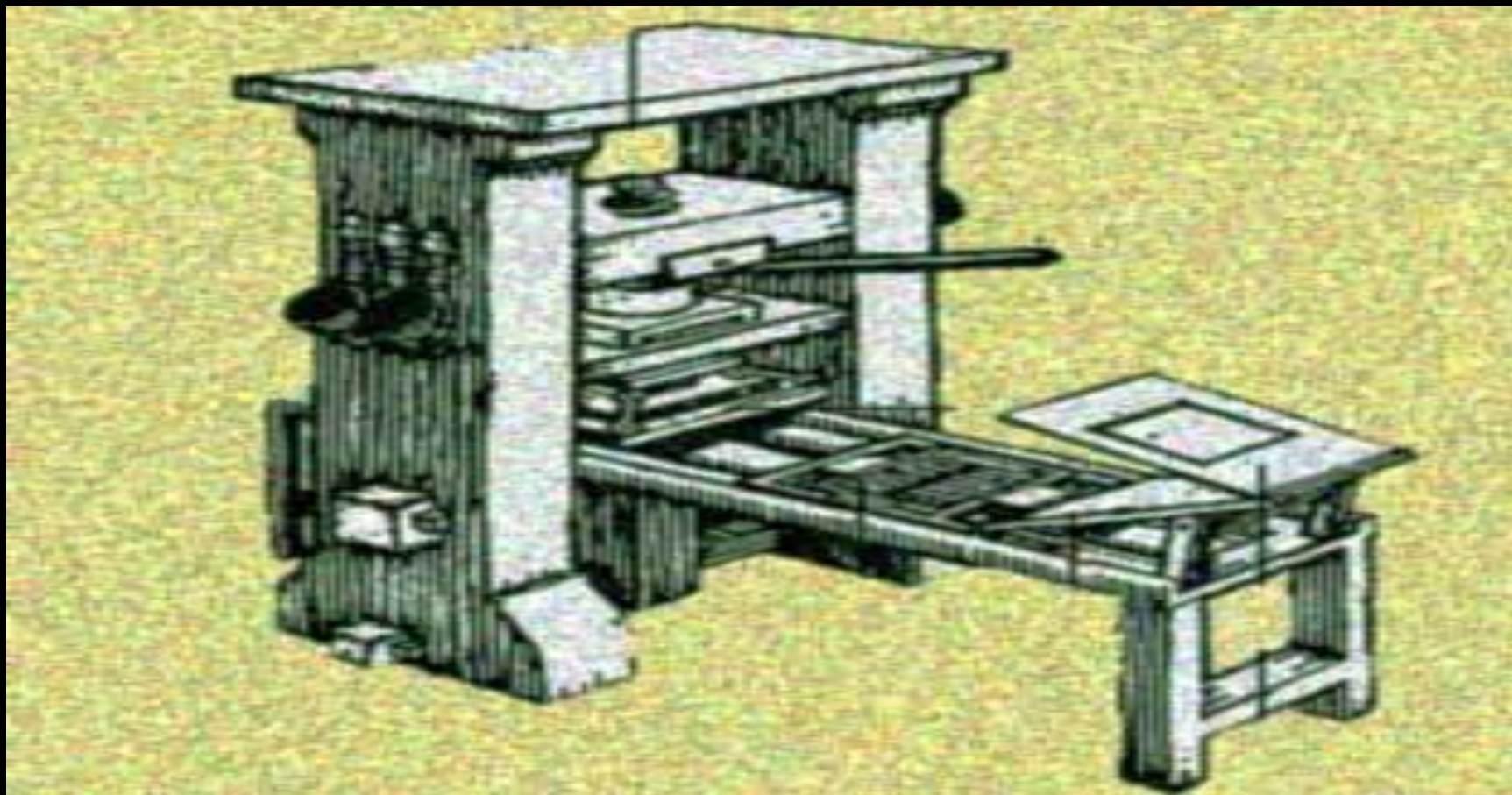
Fair use vs. seznam izjem (direktiva in ZASP)

Izbrane izjeme:

- arhivi, muzeji, knjižnice (osirotela dela in digitalizacija)
- dovoljene predelave
- privatna raba
- pravno varstvo tehnoloških ukrepov
- osirotela dela

III. KAKO BI MORALO BITI

ZGODOVINA...

FILOZOFIJA ...

AVTORSKA PRAVICA JE SPODBUDA.

AVTORSKA PRAVICA JE NAGRADA.

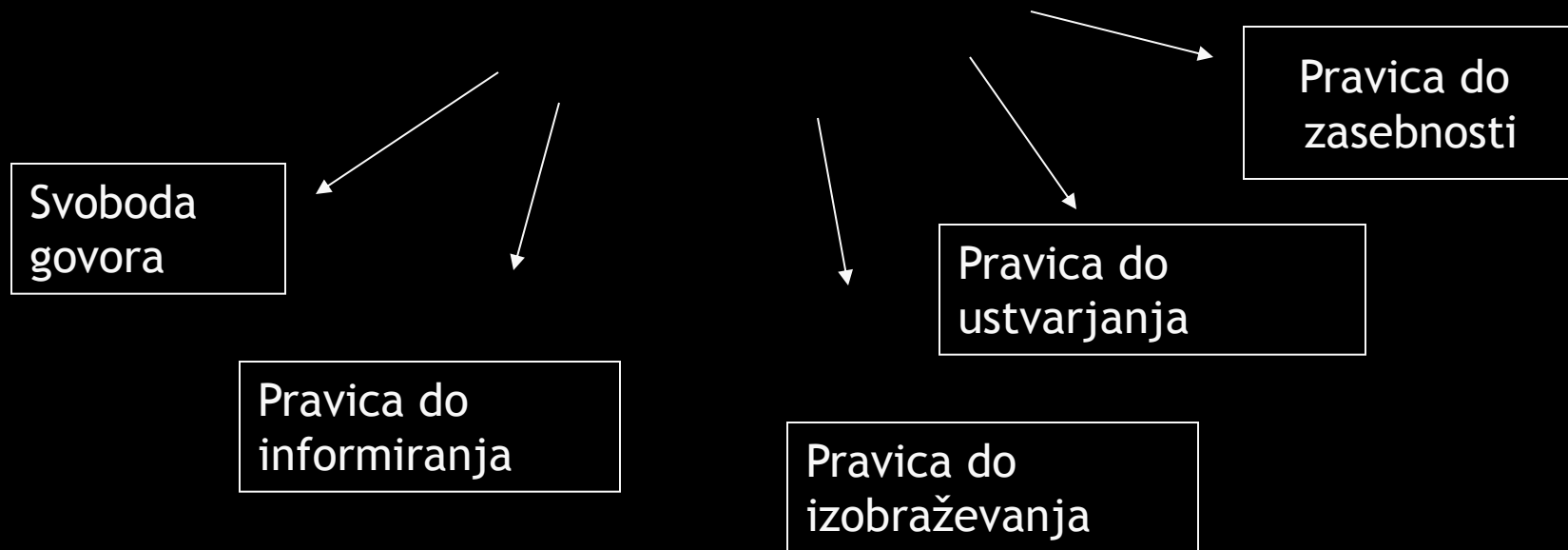
IZKLJUČNE PRAVICE AVTORJA

MATERIALNE PRAVICE

MORALNE PRAVICE

DRUGE PRAVICE AVTORJA

OMEJITVE IZKLJUČNIH PRAVIC

ZAKON O AVTORSKI IN SORODNIH PRAVICAH

60. Člen Ustave Republike Slovenije

Mednarodne konvencije

Bernska konvencija

Konvencijo WIPO o avtorski pravici (*WIPO Copyright Treaty, WCT*)

Konvencijo o izvedbah in fonogramih (*WIPO Performances and Phonograms Treaty, WPPT*)

Direktive EU

- **Direktiva EGS o računalniških programih.**
- **Direktiva EGS o najemu in sorodnih pravicah**
- **Direktiva EGS o satelitih in kabelski transmisiji,**
- **Direktiva EGS o trajanju varstva,**
- **Direktiva ES o bazah podatkov,**
- **Direktiva ES o sledni pravici.**
- **Direktiva Evropske skupnosti 2000/29/EC o harmonizaciji določenih vidikov avtorske pravice in sorodnih pravic v informacijski družbi**
- **Direktiva o sledni pravici**
- **Direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine.**

AVTORSKO DELO

- INDIVIDUALNE
INTELEKTUALNE
- STVARITVE
- S PODROČJA KNJIŽEVNOSTI ZNANOSTI IN
UMETNOSTI
- KI SO NA KAKRŠEN KOLI NAČIN IZRAŽENE

KATEGORIJE DEL

govorjena dela,

pisana dela,

glasbena dela,

gledališka dela, koreografska in pantomimska dela,
fotografska dela

avdiovizualna dela

likovna dela

arhitekturna dela

dela uporabne umetnosti in industrijskega
oblikovanja

kartografska dela

predstavitve znanstvene izobraževalne in tehnične
narave

© KAJ PREDSTAVLJA © ?

ZDA - copyright notice

– od leta 1989 ni več potrebno/obvezno za objavljena dela

- se priporoča – zaradi uveljavljanja pravic

© IPI, 2009

SLOVENIJA – registracija del

AVTOR

fizična oseba, ki je ustvarila avtorsko delo

IMETNIK AVTORSKE PRAVICE

AP je prenosljiva

AVTORSKA PRAVICA

- Avtorju pripada na podlagi stvaritve
- Avtorska pravice je enovita!
- Iz nje izhajajo:
 - osebna
 - premoženjska
 - druga upravičenja

MORALNE PRAVICE

Pravica do:

- prve objave
- priznanja avtorstva
- spoštovanja dela
- skesanja

MATERIALNE AVTORSKE PRAVICE

- **uporaba dela v telesni obliki (reprodukcija)**
- **uporaba dela v netelesni obliki (javna priobčitev)**
- **uporaba dela v spremenjeni obliki (predelava, priredba)**
- **uporaba primerkov del (distribucija, dajanje v najem)**

DRUGE PRAVICE AVTORJA

- Pravica do:
- dostopa in izročitve
- javno posojanje
- sledna pravica
- nadomestila za zasebno reproduciranje

OMEJITVE AVTORSKE PRAVICE

NEVAROVANE STVARITVE

GEOGRAFSKE

ČASOVNE

VSEBINSKE

KAJ NI VAROVANO?

Ideja, načela odkritja

Uradna besedila

Ljudska književne in umetniške stvaritve

TRAJANJE AVTORSKE PRAVICE

70 let po smrti avtorja

JAVNA DOMENA

PUBLIC DOMAIN

Avtorska dela:

- katerih varstvo je poteklo**
- katera so avtorji prepustili v javno domeno***

VSEBINSKE OMEJITVE AVTORSKE PRAVICE (IZJEME IN OMEJITVE AP)

TRI STOPENJSKI TEST (Bernska konvencija)

9(2) Državam Unije je prepuščena pravica, da v svojih zakonih dovolijo reproduciranje omenjenih del v določenih posebnih primerih toda le, če to reproduciranje ni v škodo redni uporabi del in ne prizadene neupravičene škode zakonitim interesom avtorja.

VSEBINSKE OMEJITVE AVTORSKE PRAVICE

V določenih posebnih primerih

- izobraževanja, raziskovanja, privatne rabe
- poročanja o tekočih dogodkih
- uporaba v izobraževalnih institucijah in pri pouku
- pouk
- citiranje

VSEBINSKE OMEJITVE AVTORSKE PRAVICE

toda le, če to reproduciranje ni v škodo redni uporabi
del

- omejeno na nekomercialno uporabo
- kopije se ne bodo prodajale na trgu

VSEBINSKE OMEJITVE AVTORSKE PRAVICE

ne prizadene neupravičene škode zakonitim interesom
avtorja.

- izjema, ki bi povzročila nesorazmerno škodo
- od primera do primera

UREDITEV

9 (2) člen BERN

V določenih posebnih primerih toda le, če to reproduciranje ni v škodo redni uporabi del in
ne prizadene neupravičene škode zakonitim interesom avtorja.

UREDITEV

46. Člen ZASP

Vsebinske omejitve avtorske pravice so dopustne v primerih, ki so določeni v tem oddelku, s tem, da je obseg take uporabe avtorskih del omejen glede na namen, ki ga je treba doseči, da je **v skladu z dobrimi običaji**, da ne nasprotuje običajni uporabi dela in da ni v nerazumni meri v nasprotju z zakonitimi interesi avtorja.

2009/24/EC DIREKTIVA

ARTICLE 5: Izjeme in omejitve

- začasne reprodukcije - obvezna
- omejitve pravice reproduciranja (5)
- omejitve pravice reproduciranja in dajanja na voljo javnosti (14 plus 1)

ARTICLE 6: Pravno varstvo tehnoloških ukrepov

ZASP - VSEBINSKE OMEJITVE AP

- ZAKONITE LICENCE
Pouk in periodika
Invalidne osebe

ZASP – VSEBINSKE OMEJITVE AP

PROSTA UPORABA:

- Pravica do obveščnosti
- Pouk
- Začasno reproduciranje
- Privatno in drugo lastno reproduciranje
- Citati
- Nebistvena pritiklina
- Proste predelave
- Baze podatkov
- Javna razstava ali prodaja umetnških del
- Dela na splošno dostopnih krajih
- Uradni postopki
- Preizkus naprav

ZAČASNO REPRODUCIRANJE

Začasno reproduciranje dela je prosto, če je prehodno ali spremljajoče dejanje, ki je sestavni in bistveni del nekega tehničnega postopka ter nima nobenega neodvisnega gospodarskega pomena, njegov edini namen pa je omogočiti, da se delo prenese v omrežju med tretjimi osebami s pomočjo posrednika ali zakonito uporabi.

INVALIDNE OSEBE

Brez prenosa ustrezne materialne avtorske pravice, vendar ob plačilu primernega nadomestila, je v korist invalidnih oseb dopustno reproduciranje in distribuiranje dela, če to delo ni na voljo v zahtevani obliki in je uporaba neposredno povezana z invalidnostjo teh oseb, omejena na njen obseg ter ni namenjena doseganju neposredne ali posredne gospodarske koristi.

PRIVATNO IN DRUGO LASTNO REPRODUCIRANJE

- 1) Ob upoštevanju 37. člena tega zakona je reproduciranje že objavljenega dela prosto, če je izvršeno v največ treh primerkih in če so izpolnjeni pogoji iz drugega ali tretjega odstavka tega člena.
- (2) Fizična oseba lahko prosto reproducira delo 1. na papirju ali podobnem nosilcu z uporabo fotokopiranja ali druge fotografske tehnike s podobnimi učinki, 2. na katerem koli drugem nosilcu, če to stori za privatno uporabo, če primerki niso izročeni ali priobčeni v javnosti in če pri tem nima namena dosecati neposredne ali posredne gospodarske koristi.

PRIVATNO IN DRUGO LASTNO REPRODUCIRANJE

- 3) Javni arhivi, javne knjižnice, muzeji ter izobraževalne in znanstvene ustanove lahko za lastne potrebe prosto reproducirajo delo na kateremkoli nosilcu, če to storijo iz lastnega primerka in če pri tem nimajo namena dosežati neposredne ali posredne gospodarske koristi.

PRIVATNO IN DRUGO LASTNO REPRODUCIRANJE

(4) Reproduciranje po prejšnjih odstavkih tega člena ni dovoljeno glede pisanih del v obsegu celotne knjige, grafičnih izdaj glasbenih del, elektronskih baz podatkov in računalniških programov ter v obliki izvedbe arhitekturnega objekta, če ni s tem zakonom ali s pogodbo drugače določeno.

(5) Ne glede na prejšnji odstavek je pod pogoji iz prvega odstavka tega člena prosto: 1. reproducirati pisano delo v obsegu celotne knjige, če je njena naklada izčrpana že najmanj dve leti; 2. reproducirati grafično izdajo glasbenega dela z ročnim prepisovanjem.

PROSTE PREDELAVE

FAIR USE (test za vse proste uporabe)

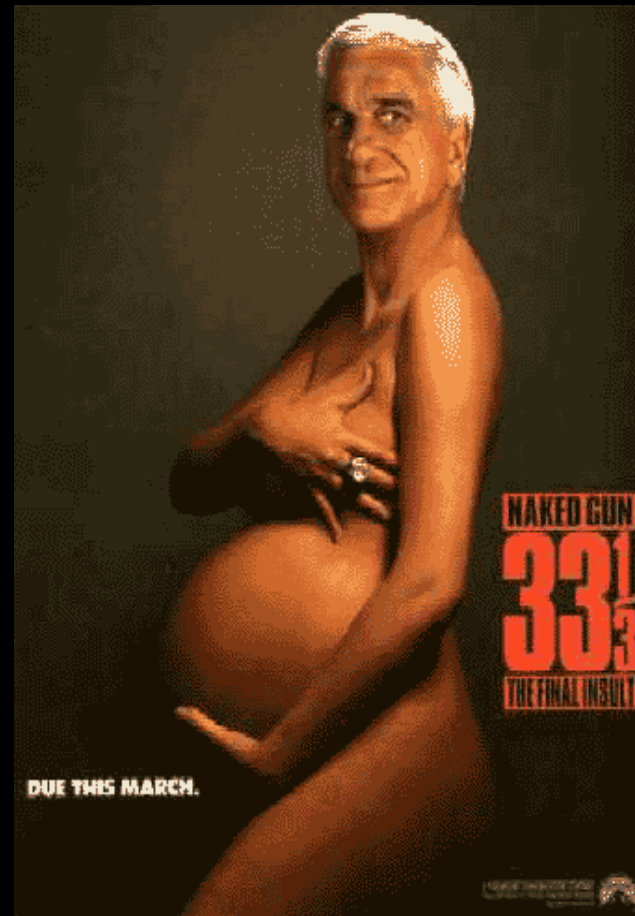
Namen in značaj uporabe (vključno z namenom
ugotavljanja pridobitni/nepridobitni namen)

Narava prvotnega dela

Kolikšen del je bil predelan

Učinek, ki ga ima delo na potencialni trg

PARODIJA

KRITIKA

VEČNA DILEMA AVTORSKEGA PRAVA

DOLOČITEV PRAVEGA RAVNOTEŽJA
MED IZKLJUČNIMI PRAVICAMI IN IZJEMAMI OD
TEH PRAVIC

VEČNA VOJNA

AVTORSKO PRAVO PROTI NOVIM
TEHNOLOGIJAM

DIGITALNA AGENDA

NOVA ZAKONODAJA:

MEDNARODNA:

WCT '96, WPPT '96

REGIONALNA:

DMCA '98, EUCD '01

SLOVENSKA:

ZASP

KDO JE PREVLADAL?

NOVOSTI:

REDEFINICIJA PRAVICE REPRODUCIRANJA

NOVA PRAVICA DAJANJA NA VOLJO JAVNOSTI

NEPRILAGODITEV/ZMANJŠANJE IZJEM IN OMEJITEV

NEHARMONIZIRANE IZJEME IN OMEJITVE

PRAVNO VARSTVO TEHNOLOŠKIH UKREPOV

ZA STORITVE NA ZAHTEVO: POGODBENO PRAVO

LAHKO PREVLADA NAD AVTORSKIM

PROBLEMI, KI JIH JE POTREBNO REŠITI:

ZAMISLITE SI SVET, V KATEREM BI VSAKA KNJIGA NA POLICI, VSAK DOKUMENT V ARHIVU BIL NA VOLJO POD DRUGAČNIMI POGOJI UPORABE?

TO JE REALNOST DIGITALNEGA SVETA, V KATEREM ŽIVIMO OZIROMA V KATEREGA DRVIMO, ČE NE BOMO POENOTILI AVTORSKEGA PRAVA – ZLASTI TUDI IZJEM IN OMEJITEV AVTORSKE PRAVICE.

PROBLEMI, KI JIH JE POTREBNO REŠITI:

Mednarodni avtorsko pravni sistem ne deluje: pravice so obvezne, izjeme pa ne (razen izjeme citiranja in poročanja o novicah) – veliko držav sploh ne pozna izjem za arhive in knjižnice (študija 2008, Crews)

Arhivi in knjižnici v obsotječem okolju ne morejo izpolnjevati svoje osnovne vloge:

arhiviranje, ohranjanje, razširjanje znanja, prispevanje k raziskovalnem in študijskem okolju in napredku družbe na sploh.

GLOBALNA PRIZADEVANJA:

Izjeme in omejitve za knjižnice in arhive so (bile) predmet razprave na Standing Committee on Copyright and Related Rights (SCCR). Brez rezultata, niti sprejetje sklepa kako bodo nadaljevali.

EU, ki predstavlja 28 držav članic zelo nasprotuje predlogom.

Prizadevanja knjižnic in arhivov in raziskovalnih institucij, da bi EU izpolnila obljubo po inovativni Evropi (pismo namenjeno EU Komisiji in EU Svetu) in ustrezno reformirala avtorsko pravo in nadaljevala razpravo na WIPO.

VSEBINA PREDLOGOV PRED WIPO
(TLIB Treaty (IFLA Treaty Proposal on
Limitations and Exceptions for Libraries
and Archives), kot pomoč pri razpravi na
WIPO)

SPOŠTOVANJE PRAVIC AVTORJEV
na eni strani

PRAVICE KNJIŽNIC IN ARHIVOV
na drugi

SPOŠTOVANJE PRAVIC AVTORJEV

- usklajeno z mednarodnimi konvencijami,
- samo specifične aktivnosti, ki so usklajene z javnim interesom in
- z mednarodnim standardom “poštene rabe,
- samo nekomercialne rabe,
- ne posegajo v moralne pravice avtorjev

PRAVICE ZA KNJIŽNICE IN ARHIVE (OBVEZNE IZJEME IN OMEJITVE AP)

- Prezervacija

- Izposoja

- dostava knjižnične dokumentacije

- Izjeme za osebe z invalidnostjo

- Izjeme za namene izobraževanje in raziskav

- Privatna raba

- Osiretela dela

PRAVICE ZA KNJIŽNICE IN ARHIVE (OBVEZNE IZJEME IN OMEJITVE AP)

- Dostop do nedostopnih in umaknjenih del
- Čezmejna uporaba del, ki so ustvarjena na podlagi izjem in omejitev
- Paralelni uvoz
- Kogentnost izjem in omejitev (da se jih s pogodbami in tehnološkimi ukrepi ne ukine ali omeji)

POMEMBNO

Poznavanje avtorskega prava – sodelovanje s strokovnjaki, izobraževanje, vključevanje tega vprašanja v projekte;

Spremljanje reform in razprav na globalni ravni in prispevanje na mednarodni in zlasti evropski ravni;

Spremljanje implementacij v nacionalni zakonodaji;

Hvala za pozornost!

Maja.Bogataj@ipi.si